

CUPRINS

<i>Argument</i>	7
I. Elemente de teorie a comunicării	11
1. Aspecte definitorii ale comunicării	11
2. Factori constitutivi ai procesului de comunicare	13
3. Modele teoretice ale comunicării	15
4. Competență lingvistică și competență comunicativă	19
5. Evaluare	21
II. Comunicare multilingvistică	23
1. Concepte specifice comunicării multilingvistice	23
2. Strategii ale comunicării multilingvistice în spațiul european	23
3. Resurse și tehnologii lingvistice	24
4. Aspecte ale comunicării educaționale multilingvistice	31
5. Evaluare	33
III. Dimensiunea culturală a multilingvistismului	34
1. Multilingvism și diversitate culturală	34
2. Plurilingvism în câmpul mediatic	35
3. Diversitate lingvistică în „cyberspațiu”	36
4. Competența multilingvistică în sfera literaturii comparate	36
5. Evaluare	37
IV. Dimensiunea politică a multilingvistismului	38
1. Multilingvistismul și relațiile internaționale	38
2. Multilingvistismul în spațiul european	39
3. Multilingvistismul în spațiul românesc	41
4. Evaluare	43
<i>Bibliografie</i>	44
<i>Anexe</i>	45

© Editura Fundației *România de Măine*, 2008

**Editură acreditată de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului
prin Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GOT, MIORIȚA

Multilingvismul în spațiul european/Miorița Got, – București:

Editura Fundației *România de Măine*, 2008

Bibliogr.

ISBN 978-973-163-107-3

81

Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice formă
și prin orice mijloace tehnice, este strict interzisă și se pedepsește conform legii.

*Răspunderea pentru conținutul și originalitatea textului
revine exclusiv autorului/autorilor.*

Redactor: Andreea Gabriela DINU
Tehnoredactor: Laurențiu Cozma TUDOSE
Coperta: Cornelia PRODAN

Bun de tipar: 28.01.2008; Coli de tipar: 11
Format: 8/70x100

Editura Fundației *România de Măine*
Bulevardul Timișoara, nr. 58, sector 6, București
Telefon, fax: (021)444 20 91; www.spiruharet.ro

ARGUMENT

Noi, oamenii, comunicăm, ne îndreptăm gânduri, trăiri, sentimente spre alți semenii. Dar omul poate comunica și cu sine, devenind, de dragul vorbirii, în același act, emițător și receptor.

Cantitativ, omul contemporan comunică cu celălalt mai mult decât semenii lui de odinioară. Posibilitățile tehnice de a intra într-un dialog cu un interlocutor cunoscut sau necunoscut, oricând și oriunde, sunt practic nelimitate. A vorbi prin webcam *on line*, de parcă *celălalt* ar fi chiar în fața ta, a devenit o obișnuință. Dar calitativ? Poate el să comunice la fel de intens ca omul de altădată, poate avea aceeași plăcere a vorbirii și a ascultării, utilizând tehnologiile recente?

În plan social, omul este prins într-un vârtej al comunicării din care nu poate ieși. Comunică prin *cuvinte*, mai ales. Vorbirea înseamnă deschidere spre celălalt. A vorbi înseamnă, implicit, a rosti, dar și a asculta, pentru a fi la rândul tău ascultat. Înseamnă a avea o relație cu cineva și a face totul pentru a o păstra. O exprimare corectă, într-o limbă care „cântă”, onorează ascultătorul, în timp ce neglijențele în rostire, cacofoniile, de exemplu, îl ofensează.

Din cele mai vechi timpuri, vorbirea a contribuit la întărirea colectivităților umane, la transmiterea cunoștințelor și a valorilor culturale integrate într-o tradiție comunitară. Odinioară, Platon considera că inventarea scrisului care disloca oralitatea reprezenta o amenințare pentru om, diminuând funcțiile memoriei și, implicit, ale gândirii. Și în *Școala ateniană* se considera că scrisul încetinește memoria și, de aceea, comunicarea didactică era eminentemente orală, cunoștințele erau împărtășite elevilor prin vorbire. Acest model didactic a funcționat multă vreme și a fost redescoperit de școala contemporană, într-o paradigmă schimbată: modelul interactiv care inserează în contextul comunicațional factorul tehnologic, substituind frecvent comunicarea în spațiul real cu aceea în spațiul virtual.

Fără îndoială, omului contemporan i se comunică mai mult ca oricând. Îl informează masiv școala, biserica, biblioteca, instituțiile administrative sau culturale, îl asaltează cu informație și divertisment mass-media. Este adesea provocat să răspundă unei invazii de mesaje informative sau fatice, emise de către diverse companii care îl copleșesc cu informații prin fluturași, pliante, broșuri, ghiduri. Dar cât de interesat este el, omul contemporan, de toate acestea? Vrea sau nu să comunice? Desigur, răspunsul este „da”, fiindcă din totdeauna omul a fost caracterizat prin nevoia nestăpânită de a comunica.

Comunicarea orală este cea mai răspândită formă de interlocuție, fiind chiar forma naturală, matricială, a comunicării. Raportată la această formă primară, realizată prin angajarea naturală a omului în interlocuție, varianta scrisă reprezintă o modalitate fragmentară, discontinuă, de comunicare. Simplificarea producerii și a receptării mesajului scris decurge din reducerea canalelor perceptive la unul singur: cel vizual. Cu toate acestea, nu putem ierarhiza formele de comunicare și, în niciun caz, nu putem să ne referim în termeni depreciativi la scriere. Prin varianta de comunicare scrisă s-au eliminat multe din inconvenientele oralității. Principalele beneficii pe care le asigură scrierea sunt complementare celor pe care ni le oferă comunicarea orală: transmiterea mesajului la distanță, spațială și temporală, stocarea informației, formarea unui fond stabil de cunoștințe și de valori culturale (*Verba volant, scripta manent*).

Scrierea nu a înlocuit, mai mult decât este necesar, vorbirea: continuăm să vorbim foarte mult în ambientul familiei și în cel profesional, în majoritatea activităților cotidiene. Vorbim direct sau la telefon – mai ales că îl purtăm tot timpul cu noi – chiar dacă tehnologia transmiterii mesajelor scrise devine mereu mai performantă. Mai mult chiar, în zilele noastre se constată tendința tot mai accentuată a omului contemporan de a recepta mesaje mai degrabă ascultându-le sau vizionându-le, decât citindu-le. Această tendință este motivată științific de McLuhan prin modelul succesiunii epocilor comunicaționale: cronologic, are întâietate „vârsta oralității”, urmată de „vârsta vizualului”, a cărei limită inferioară o reprezintă descoperirea tiparului, succedată, la rândul său, de „vârsta tehnologiilor electronice”, supranumită *Galaxia Marconi*. De la o epocă la alta, posibilitățile de comunicare și suportul tehnologic al acesteia sunt în creștere, mijloacele de comunicare contribuind la eficientizarea transmiterii informației. Evoluția mijloacelor de comunicare corespunde necesității crescânde a omului de a comunica. Nevoia de extindere a fondului cognitiv, dar și apariția problemelor de relaționare motivează preocuparea pentru suspendarea barierelor de comunicare cu care se confruntă omul modern, precum și eforturile specialiștilor de perfecționare a echipamentelor audio-video folosite în comunicare.

Nicio nouă eră comunicațională nu s-a impus însă altfel decât ca alternativă la oralitate. Dialogul oral sau expunerea orală rămân forme fundamentale de comunicare la cel mai înalt nivel în societatea actuală: negocierile, interviurile, talk-show-urile, alocuțiunile, conferințele și comunicatele de presă, știrile etc., toate televizate, sunt variantele de comunicare publică de cel mai mare succes. În contextul lumii contemporane, caracterizate prin integrare europeană și prin comunicare interculturală, **plurilingvismul** reprezintă singurul instrument eficient care asigură accesul nelimitat la informație și șansa comunicării reale la nivel interpersonal. *Globalizarea comunicării, competențele interlocutive, lingvistica enunțării, pragmatica receptării, multilingvismul* au devenit teme de actualitate în discursul public cotidian și, în același timp, teme de cercetare în științele comunicării.

Inițiativa Facultății de Limba și Literatura Română a Universității *Spiru Haret* din București de a introduce în planul de învățământ un curs și un seminar de **Multilingvism în spațiul european** atestă adecvarea ofertei educaționale la modelul european al formării profesionale și la dezideratele lumii contemporane, în care **multilingvismul** este un imperativ și o provocare. Utilitatea acestui proiect este confirmată de cuvintele Tatiane Slama-Cazacu, un veritabil deschizător de drumuri în cercetarea modernă a comunicării în România: „Într-o eră a comunicării, înconjurați cum suntem, de comunicare orală, ar trebui să se știe mai mult despre ea decât ceea ce este comun cunoscut, ar trebui să se predea cursuri despre aceasta, să fie studiată. Să se creeze conștiința enormei sale influențe (o mare parte din această modalitate de comunicare este folosită pentru a modela opiniile sau poate, să o spunem, pentru a le «manipula»”.¹

Educarea comportamentului comunicativ oral al unor viitori profesori sau traducători-interpreți implică o temeinică instrucție teoretică în domeniul comunicării în limba națională și în limbile străine, dar și o instrucție corespunzătoare în vederea îmbunătățirii exprimării orale. Numai împletirea dimensiunii teoretice cu cea aplicativă este în măsură să trezească atenția asupra complexității și consecințelor sociale ale acestui fenomen și să întrețină interesul pentru acumularea și eficientizarea unor abilități de comunicare orală și scrisă, în limba maternă și în alte limbi. Creșterea importanței acordate în ultima vreme dezvoltării competențelor de comunicare multilingvistică este ilustrată și prin preocuparea pentru înregistrarea și publicarea unor *corpusuri* de texte de tipul dialogurilor formale și informale orale și scrise. Este absolut remarcabil faptul că ne-am putut baza și pe lucrările unor specialiști români și străini în sfera tematică a comunicării, ca și pe studii ale unor instituții internaționale privind multilingvismul.

Cursul urmărește informarea studenților asupra *paradigmelor moderne ale multilingvismului și multiculturalității*, raportate la imperativele comunicării în lumea contemporană.

---

¹ *Psiholingvistica. O știință a comunicării*, Editura All, București, 1999, p. 137.

Demersul informativ avut în vedere este orientat în două direcții:

a. apropierea de către studenți a informațiilor privind principii, modele, strategii și tehnici discursive ale comunicării lingvistice și multilingvistice, privind factorii care influențează eficiența comunicării;

b. transmiterea unor informații referitoare la instituții europene și naționale care dezvoltă proiecte și programe în domeniul multilingvistului, precum și cunoașterea oportunităților și a procedurilor de accesare a acestor programe.

Componenta teoretică a cursului este dublată de o componentă de abordare pragmatică a comunicării, care vizează dezideratele educației permanente promovate în spațiul european: dezvoltarea competențelor interlocutive și a competențelor de comunicare plurilingvistică, familiarizarea cu un canon european al valorilor multiculturalității, dezvoltarea conștiinței culturale și a celei identitare prin raportare la modelul alterității culturale și lingvistice.

Demersul formativ are ca obiectiv prioritar dezvoltarea competențelor în sfera comunicării lingvistice interpersonale și, mai ales, în sfera comunicării multilingvistice, fundamentate pe modelele științifice ale comunicării de grup și pe conștientizarea nevoilor și a tendințelor actuale de învățare a unui comportament comunicațional eficient. Cu egală importanță poate fi considerat obiectivul formării și dezvoltării unor competențe în sfera comunicării didactice, al educării comportamentului comunicativ multilingvistic al unor viitori profesori, confrunțați cu imperativul intrării în dialog cu parteneri educaționali din spațiul paneuropean.

Ne exprimăm convingerea că reperele conceptuale din sfera teoriilor comunicării și indicațiile procedurale cu deschideri pragmatice spre comunicarea interpersonală și de grup, spre zonele de confluență ale multilingvistului și multiculturalității oferă studenților un spațiu de informare și de reflecție modelatoare, un câmp de forță necesar pregătirii pentru „întâlnirea cu celălalt”.

SUBIECTE PENTRU EVALUAREA FINALĂ (MODELE)

1.

1. Definirea conceptului de comunicare
2. Tipuri de comunicare
3. Caracteristicile și funcțiile comunicării
4. Modele teoretice ale comunicării
5. Competență lingvistică și competență comunicativă

2.

- 1) Concepte specifice comunicării multilingvistice
- 2) Strategii ale comunicării multilingvistice în spațiul european
- 3) Resurse și tehnologii multilingvistice
- 4) Aspecte ale comunicării educaționale multilingvistice

3.

- 1) Multilingvism și diversitate culturală
- 2) Plurilingvismul în câmpul mediatic
- 3) Diversitate lingvistică în «cyberspațiu»
- 4) Competența multilingvistică în sfera literaturii comparate

4.

- 1) Multilingvismul și relațiile internaționale.
- 2) Multilingvismul în spațiul european.
- 3) Multilingvismul în spațiul românesc.

TESTE DE AUTOEVALUARE

1.

Răspundeți cu „ADEVĂRAT” sau cu „FALS”:

1) *Definițiile comunicării* pot fi structurate în două mari categorii: una definind comunicarea ca pe un proces cu sens unic – de transmitere a informației și de influențare a receptorului – cealaltă, ca pe un proces cu sens dublu, de interacțiune.

2) Ca *activitate socială*, comunicarea presupune interacțiunea comunicațională dintre două sau mai multe persoane, nu și între un individ și un grup, ori între două grupuri umane.

3) Comunicarea este o *știință transdisciplinară* care reunește semiotica și lingvistica, stilistica și filosofia limbajului, sociologia și antropologia etc.

4) *Comunicarea* este un factor de coeziune în comunitatea lingvistică și plurilingvistică asigurând unitatea și stabilitatea pe termen lung.

5) Într-un act de comunicare, *emiterea și receptarea* sunt două etape care se succed în timp, actul receptării fiind activat numai după încheierea enunțării.

6) Toate procesele de comunicare actualizează trei componente: *comunicarea exteriorizată* (acțiunile verbale și nonverbale manifeste), *metacomunicarea* (conținutul implicit, latent) și *intracomunicarea* (comunicarea mentală, în forul interior).

7) Actul de comunicare presupune o activitate semiotică dublă sau multiplă, presupunând aplicarea diferitelor coduri semiotice (*codare și decodare*)

8) *Modelul cibernetic* (Shannon și Weaver) conține și un element de feedback, important pentru adecvarea / remodelarea procesului de comunicare.

9) *Modelul structuralist* al lui Roman Jakobson însumează șapte elemente, cu tot atâtea funcții asociate: emițătorul, destinatarul, mesajul, contextul, referentul, codul și canalul.

10) *Competența comunicativă* include: competența lingvistică, o competență textuală și referențială, precum și o competență de relaționare interpersonală *poetică* specifică actului de comunicare artistică este predominantă numai în textele poetice.

2.

1. Realizați un studiu de caz privind gradul de informare a cetățenilor români asupra „Resurselor și tehnologiilor multilingvistice” (puteți să vă structurați studiul pe un chestionar – 5 întrebări –, pe care să-l aplicați într-un grup-țintă din mediul liceal sau universitar, de exemplu);

2. Completați un formular al *Pașaportului lingvistic*, aplicați grila de autoevaluare și comentați rezultatele.

3.

Alegeți două creații din opera a doi scriitori aparținând unor spații lingvistice europene diferite (doi poeți romantici, de exemplu, ori doi prozatori / dramaturgi contemporani etc.) și realizați un eseu de tip paralelă / un studiu comparat între cele două creații (3-4 pagini).

4.

Încercuiți varianta de răspuns corectă:

1. Numărul limbilor oficiale în U.E. este:

- a. 20;
- b. 23;
- c. 25;
- d. 26.

2. Statutul limbii române în U.E. este cel de:

- a. limbă minoritară;
- b. limbă regională;
- c. limbă oficială;
- d. alt statut.

3. Portofoliul și pașaportul de limbă *sunt documente recunoscute în:*

- a. întregul spațiu european;
- b. numai în spațiul balcanic;
- c. numai în țările francofone;
- d. numai în țările fondatoare ale U.E.

4. *Carta Europeană a Plurilingvistului* va fi înaintată forurilor europene și naționale în:

- a. decembrie 2007;
- b. ianuarie 2008;
- c. octombrie 2008;
- d. decembrie 2008.

5. Comisarul European pentru Multilingvism consideră că instituțiile Uniunii Europene trebuie să poată funcționa fără bariere lingvistice, ceea ce înseamnă:

- a. folosirea de interpreți și traducători;
- b. folosirea exclusivă a unor programe computerizate de traducere;
- c. învățarea limbilor oficiale de către toți europarlamentarii;
- d. să fie adoptată o limbă unică.